

Дума В. В., к.ю.н., доцент,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука», м. Рівне, Україна

НОВЕЛІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ПОЛЬЩІ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Після політико-правових змін, що відбулися у Польщі 1989 р. (заміни однопартійної політичної системи на багатопартійну демократичну та зміни командно-адміністративної економіки на ринкову) були створені належні передумови для реформування цивільного і господарського законодавства країни. В ситуації нагально актуальності таких реформ для України вважаємо за потрібне взяти польський досвід до уваги, зокрема у частині новелізації цивільного права.

Отож у жовтні 1989 р. віце-прем'єр-міністр Польщі Лешек Бальцерович з групою економістів надав план реформування економіки, який передбачав а) реформа фінансів і досягнення бюджетної рівноваги; б) запровадження ринкових механізмів; в) зміну структур власності. Після того, як на початку січня 1990 р. пакет заходів радикальної економічної політики було введено в дію, у країні розпочався активний законотворчий процес. Зауважимо, що реформа цивільно-правових відносин у Польщі почалася власне зі зміни конституційних положень, оскільки саме в Конституції містилися основи подальшого регулювання цивільних відносин. Так Закон від 1989 р. про зміну конституції Польської Народної Республіки [1], замість марксистської концепції першості державної власності запроваджує принцип рівноправності всіх господарських суб'єктів. Були також скасовані положення, пов'язані з діючою диференціацією власності які встановлювали привілеї для суспільної власності.

Керуючись змінами до Конституції та з метою поліпшення ділового клімату, стимуляції бізнесової активності реформаторами передбачалися зміни у цивільному праві Польщі – фактично йшлося про оновлення Цивільного кодексу [2]. Відповідними змінами до законодавства від 28 липня 1990 р., цей Кодекс було пристосовано до здійснюваної у Польщі економічної трансформації та трансформації державного устрою. Положення Кодексу забезпечували правило рівності суб'єктів-учасників цивільно-правових відносин, незалежно від форми власності, свободу укладення угод. Зокрема, нормами статей визначено майнові права безособового характеру; виконання та припинення зобов'язань; види угод (наприклад продажу, контрактації, трудові, агенції, комісійні, перевезення, експедиції, найму, оренди, позики, банківського рахунку);

права, що діють тільки між сторонами даних цивільно-правових відносин (*inter pares*); законного наслідування та за заповітом (заповіту і запису).

Оновлення Цивільного кодексу від 1990 р. вводить також багато інших змін, наприклад, відновлює традиційну форму давності майнових претензій, лібералізує принципи припинення спільної власності і спадкування земельних ділянок селянських (фермерських) господарств, запроваджує також поняття підприємства і землеробського господарства. Взагалі зміни Цивільного кодексу збіглися в часі з відновленням реального територіального самоврядування в Польщі, а також початком процесу приватизації та його правового врегулювання.

Окремо необхідно наголосити, що оновлення Цивільного кодексу Польщі мало принципове значення для розвитку земельних відносин в країні та стимулювання фермерства. Зауважимо, що навіть за комуністичної влади переважна маса сільськогосподарських земель Польщі була у приватній власності. Станом на 1990 рік 78% таких земель належали приватним фермерам й індивідуальним господарствам. Тож різкої зміни форм власності під час аграрної реформи не передбачалося, натомість йшлося про вдосконалення тих відносин, що вже склалися, зокрема, шляхом продажу державних земель індивідуальним виробникам. Зауважимо, в цьому польська ситуація відрізняється від української.

Отож першим нормативним документом у сфері ринкового обігу землі став Цивільний кодекс Польщі 1964 року. Із запровадженням земельної реформи його було оновлено та доповнено законом «Про управління державною сільськогосподарською нерухомістю» від 19 жовтня 1991 року [3]. Цей закон мав забезпечити створення й удосконалення територіальної структури сімейних ферм, упорядкування державних сільськогосподарських угідь і сприяння організації приватних фермерських господарств на державних землях. Згодом законодавчо були врегульовані питання про продаж сільськогосподарських угідь державного земельного фонду, а також деякі питання щодо проведення сільськогосподарської реформи і сільського поселення, що запровадило сприятливий для фермерів законодавчий механізм розрахунку за придбану державну землю [4]. Були ухвалені і інші закони, що зрештою сприяли формуванню цивілізованого ринку землі в Польщі та ефективній регуляції цивільно-правових відносин, що виникають з приводу землі.

У підсумку є підстави зазначити, що реформування цивільного права Польщі можна вважати успішним, оскільки було закладено основи справді ринкової економіки в країні. Протягом 1990-1993 рр. Польща здійснила масштабну приватизацію на засадах нових форм власності. Втілення в життя перших радикальних соціально-економічних реформ (приватизація, нові форми власності, нова структуризація галузей народного господарства, законодавча база, що формувала правове поле для функціонування ринкових механізмів тощо) засвідчувало початок

реальних демократичних та економічних змін в країні.

Література

1. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. 1989 nr 19 poz. 101).
2. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93).
3. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. O gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz.U. 1991 nr 107 poz. 464).
4. Ustawa z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 585).

УДК 351.65.012.8 (043.2)

Єряшов Є.К., старший викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Одним із важливіших факторів зміни якості життя суспільства є інформатизація, а рівень і спосіб життя значною мірою залежить від якості державної політики, законодавства, безпеки, надання послуг тощо в тій чи іншій сферах та галузях суспільного життя.

Інформатизація впливає на всі сфери людського життя, сприяє зростанню продуктивності праці, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій особливо в авіаційній галузі.

Інформатизація в сфері економіки (а транспортна сфера є її складовою) спонукає до появи нових технологій виробництва авіаційної техніки, дотримання правил і процедур сертифікації авіаційної техніки та її компонентів, аеропортів та аеродромів, льотної придатності повітряних суден, реєстрації та перереєстрації останніх.

Статтею 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. визначено, що інформатизація – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, ... процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій... Як складова інформатизації правовий процес завершується створенням правової інформації, тобто це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення та